



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan sorularımın Anayasa'nın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96 ve 99. maddeleri uyarınca **Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy** tarafından, öngörülen yasal süresi içinde ivedilikle cevaplanması konusunda gereğini bilginize sunarım.

Sevilay ÇELENK

Diyarbakır Milletvekili

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), 22 Ağustos 2024 tarihinde kendi resmi sitesinden yaptığı açıklamada Afganistan'da Herat Kültür ve Bilgi Müdürlüğü, Basın ve Yayın Birimine geniş kapsamlı bir teknik ekipman desteği yaptığını duyurdu.

Bilindiği üzere, TİKA'nın medyasına ekipman desteği sağladığı Taliban Afganistan'da kontrolü üç yıl evvel yeniden ele geçirmişti. Bu tarihten sonra kadın hakları alanında sistematik ve ağır hak ihlalleri yaşandı. Bugün Afganistan'da, bilhassa kadınlar ve kız çocuklarının büyük ve katlanılmaz bir baskı altında olduğu da bütün dünyanın malumu. Türkiye'de de son üç gündür bu durum yeniden ayrıntılı haberlere ve yazılara konu oldu. Zira birkaç gün evvel yürürlüğe giren yeni "Ahlak Kuralları/Erdem Yasası" çerçevesinde kadınların şarkı söylemeleri, şiir okumaları veya yüksek sesle konuşmaları, diğer bir deyişle kamusal alanda seslerinin duyulması ve yüzlerinin görülmesine mahremiyet gerekçesiyle yeni yasaklar getirildi.

Durum böyleyken, Taliban rejiminin basın yayın birimine sağlanan kapsamlı destek konusunda, TİKA tarafından yapılan açıklamada şu ifadeler yer verildi:

"TİKA tarafından temin edilen teknik ekipman ve malzemeler, İttifak-ı İslam Gazetesi'nin yayın hayatına başlamasının 104. yılı münasebetiyle düzenlenen kutlama programında Herat İl Kültür ve Bilgi Müdürlüğü'ne teslim edildi."

Açıklamada teknik ekipmanların teslim törenine Afganistan Kültür ve Bilgi Bakanı Yardımcısı Muhammed Yunus Raşid, Bahter Haber Ajansı Sorumlusu Hesin Neimi, Herat Kültür Müdürlüğü yetkilileri ile basın mensuplarının katıldığı belirtildi. Bahter Haber Ajansı Sorumlusu Hesin Neimi'nin verilen destekten dolayı TİKA'ya minnettar olduğu ve bu denli kapsamlı bir desteğin Bahter Haber Ajansı ile İttifak-ı İslam Gazetesi'nin faaliyete başladığı yıldan bu yana ilk kez sağlandığını ifade ettiği de açıklamada vurgulandı.

Türkiye'nin kapsamlı bir destek verdiği Afganistan Medyasını, Afgan Kadınların Siyasi Katılım Ağı, geçtiğimiz mayıs ayında Dünya Basın Özgürlüğü Günü dolayısıyla protesto etmiş ve gazetecilerin, medyanın ve ifade özgürlüğünün içinde bulunduğu kötü durumu dünya kamuoyuna duyurmuştu. Afgan Kadınlar, Afganistan Kültür ve Bilgi Müdürlüğü Basın ve Yayın Birimi'ni de Taliban yönetimi tarafından kullanıldığını belirterek eleştirmişti. Afgan kadınlar ayrıca, Taliban'ın iktidarını sağlamlaştırma ve bilgiyi kontrol etme çabalarına dikkat çekmiş, Afganistan'da ifade özgürlüğü sorununa ve medyaya uygulanan sansüre değinmişlerdi. Ayrıca kadınlar Afgan mediasının Taliban'ın sansür kılıcı altında olduğunu vurgulamıştı.

Yine Birleşmiş Milletler Afganistan Yardım Misyonu da (UNAMA) 2023 yılı Ekim ve Aralık ayları dönemini kapsayan Afganistan'daki insan hakları ihlalleriyle ilgili güncel raporunda, Taliban yönetimi altında kadın ve kız çocuklarının temel haklarının ciddi şekilde ihlaline devam edildiğini belirtmişti. Kadınların çalışma, sağlık ve eğitim haklarına yönelik kısıtlamalar yanında, bekar ve refakatçisi olmayan kadınların çok çeşitli baskılara ve keyfi tutuklamalara maruz kaldığı da raporda dile getirilen konular arasındaydı.

Yukarıda da değinildiği üzere Taliban üç gün evvel de toplum üzerindeki baskı ve kontrolü aşırı ölçülerde derinleştiren yeni "Ahlak kurallarını/erdem yasasını" yürürlüğe koydu. Birleşmiş Milletler'in (BM) "Afganistan'ın geleceği bakımından üzücü bir vizyon sunuyor" uyarısıyla karşıladığı 114 sayfalık ve 35 maddelik bu belge, toplu taşıma ve kamusal kutlamalara kadar gündelik yaşamın her alanında düzenlemeler içeriyor, Taliban'ın halihazırda uyguladığı katı şeriat kurallarını daha da sıkılaştırdığı kabul gören söz konusu belge, aynı zamanda bu çerçevede yayınlanan ilk resmi belge. Onaylanarak yürürlüğe giren bu yeni kurallar çerçevesinde ahlak polisinin yetkileri de iyiden iyiye genişliyor.

Bu bağlamda;

1. TİKA tarafından Afganistan'ın Herat kentindeki Talibancı medya merkezine sağlanan teknik ekipman desteği, Taliban rejiminin cinsiyetçiliği, dışlayıcılığı ve medya üzerindeki ağır sansür dikkate alındığında, medya ve ifade özgürlüğünün ve insan haklarının gözetilmesi bağlamında uygun mudur?
2. Daha birkaç gün evvel, kadınların ses ve yüzünü kamusal alanda yasaklayan yeni "ahlak kuralları" getiren bir rejimin medyasına, hem de bu halkın parasıyla destek olmanın anlamı nedir? Taliban rejiminin gücünü pekiştirip kadınlar ve kız çocuklarına her geçen gün daha ağır hak ihlalleri yaşatmasına destek olan bu medya değil midir?
3. TİKA'nın Taliban yönetimindeki medya merkezlerine sağladığı desteğin -Taliban'ın medyayı iktidarını sağlamlaştırma aracı olarak gördüğü göz önüne alındığında- amacı nedir?
4. Bu yardımlar yapılırken, Afganistan'da baskıcı ve ağır hak ihlallerine yol açan Taliban yönetimi ve bu yönetimi güçlendiren yayıncılığa destek olunduğu da değerlendirilmiş midir?
5. Basın özgürlüğünün ciddi şekilde kısıtlandığı bir ortamda TİKA'nın desteği hangi kriterlere göre verilmiştir?
6. TİKA'nın sağladığı teknik ekipman desteği, uluslararası insan hakları standartlarına uygun mudur? Bu tür yardımların uluslararası standartlara ve Türkiye'nin insan hakları taahhütlerine uygunluğu nasıl sağlanmakta ve denetlenmektedir?

7. 2021 yılından bu yana, TİKA'nın Taliban yönetimindeki basın kuruluşlarına sağladığı toplam maddi destek ve ekipman yardımının miktarı nedir?
8. TİKA ve/veya Bakanlığınız Taliban yönetimi altındaki hangi basın kuruluşlarına ve diğer kurumlara yardım yapmıştır? Bu desteğin detayları ve dağıtım şekli nedir?
9. TİKA tarafından sağlanan yardımların şeffaflığı ve hesap verebilirliği konusunda ne tür denetim mekanizmaları bulunmaktadır? Bu yardımların Taliban yönetimi altında nasıl kullanıldığını izleme ve değerlendirme mekanizmaları nelerdir?